

Brouwerijstraat 2, Wijlre

Oude Pastorie, nu proeflokaal (A)

Thema: religie

Oorspronkelijke functie: kerkelijk bijgebouw

Gebouwtype: pastorie, dwarshuis

Bouwperiode: 1900-1920, bouwjaar 1904

Toelichting datering: Sommige bronnen noemen 1898 als bouwjaar. Dit jaar wordt ook vermeld op de gevelsteen in de oostgevel (opschrift: 31 AUGUSTUS 1898 6 SEPTEMBER). Deze datum verwijst echter naar de op die dag gehouden kerkbestuursvergadering, waarop tot de bouw van de pastorie werd besloten en deze aan te merken als blijvend gedenkteken aan de troonsbestijging van koningin Wilhelmina.

Bouwstijl: neorenaissance

Geen status

Bouwhistorische verwachtingswaarde: nee

Beschrijving

Brouwerijstraat 2 is een tweelaags dwarshuis van het middengangtype, dat haaks op de openbare weg is geplaatst. Het pand bezit een zadeldak met flink overstek op houten korbeelstellen, vernieuwde windveren en bakgoten en een dekking van rode muldenpannen. Nabij de nok vier gemetselde schoorstenen.

De gevels zijn gemetseld in baksteen in kruisverband, met ijzeren krulankers en vlakke hoeklisenen. De symmetrische voorgevel heeft een rijke uitstraling door de gepleisterde speklagen en de

uitgemetselde bakstenen lijsten rond de getoogde gevelopeningen. Deze hebben segmentbogen met gepleisterde geboortestenen en lantaarnvormige sluitstenen en gepleisterde lekdorpel. De ingang in het midden heeft een fraaie dubbele paneeldeur met ijzeren roosters en een bovenlicht met glas-in-lood, waarin een hopbel is afgebeeld. De vensters hebben stolpramen met bovenlichten, de laatste merendeels met een decoratief glas-in-loodraam.

De aan de straat grenzende rechter zijgevel heeft geen speklagen, maar wel een siermetselwerkfries langs de schuine topgevelzijden. De gevel bevat twee ingangen met dubbele enkelruits deuren en voorts vensters met stolpramen en bovenlichten onder segmentbogen, zoals in de voorgevel. Direct noordelijk van de pastorie staat aan de Brouwerijstraat een haakvormige bakstenen muur, gemetseld in handvormsteen in kruisverband en afsluitend met een rij gesmoorde oud Hollandse pannen. In de voorzijde bevindt zich een lage poort onder een steens segmentboog, gevuld met een dubbel ijzeren toegangshekken, waarin de wapens van de provincie Limburg en de gemeente Wijlre zijn verwerkt.

Bijzonderheden

In 1904 gesticht als pastorie en in 1966 aangekocht door Brand's Bierbrouwerij voor uitbreiding van de productiegebouwen. Sinds 1970 is het pand onderkomen voor de directie en verkoopstaf van de aangrenzende Brand brouwerij. Daarbij werden een receptie en een telefooncentrale aangebouwd. Eind jaren 70 werd de oude pastorietaan opgeofferd voor de bouw van een nieuw brouwhuis. In 2018 is de oude pastorie omgebouwd tot proeflokaal. Deze gelegenheid werd op 17 november 2019 geopend.

Waardering

Crit 1: +, Crit 2: ++, Crit. 3: ++, Crit. 4: +, Crit. 5 ++, Crit. 6: ++: Zeer hoge waarde.

- Beeldbepalende situering in het bebouwingslint langs de Brouwerijstraat, langs de westrand van de oude kern van Wijlre, waar het gebouw enerzijds waarde heeft als onderdeel van het ensemble van de oude kern nabij de Sint Gertrudiskerk, anderzijds, sinds circa 1970, van het historische ensemble van de Brand's Brouwerij. Ook de poort is onderdeel van dit ensemble.
- Het pand is van architectuurhistorisch belang vanwege kenmerkende typologie, verschijningsvorm, materiaalgebruik, stijkenmerken en diverse karakteristieke details. Het is een markant en in de uiterlijke verschijningsvorm vrij gaaf voorbeeld van een representatief klein herenhuis uit de periode rond 1900.
- Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege de bijzondere gebruiksgeschiedenis en de betekenis voor de lokale historie. Als oude pastorie is het pand van belang als herinnering aan het rijke religieuze verleden van Wijlre. Tevens is er waarde als (sinds 1970) functioneel onderdeel van de Brand's Brouwerij.

Bronnen: [REDACTED], e.a. Monumentaal Wijlre.

Brouwerijstraat 10, Wijlre

Herenhuis, voormalige directeurswoning (B)

Thema: wooncultuur

Oorspronkelijke functie: herenhuis, directiewoning

Gebouwtype: herenhuis, dwarshuis

Bouwperiode: 1750-1800

Bouwstijl: traditioneel

Geen status

Bouwhistorische verwachtingswaarde: ja

Beschrijving

Breed tweelaags onderkelderd dwarshuis met zadeldak met de nok evenwijdig aan de voorgevel, met hoekschoorstenen, een dekking van gesmoorde muldenpannen. Het voorste dakschild bezit een geprofileerde dakgoot en drie kleine dakkapellen met houten topgeveltjes en zadeldakjes. Aan de achterzijde een ongeprofileerde goot en twee kleine dakkapellen met lessenaarskapjes.

De gevels zijn gemetseld in een handvormbaksteen in kruisverband, rood geverfd en wat betreft de voorgevel voorzien van een gepleisterde plint met profiellijst. De linker zijgevel is gepleisterd. De vijf (onregelmatige) vensterassen brede voorgevel eindigt bovenaan met een siermetselwerkfries met muizetandlijst en bezit enkele muurankers. De vensteropeningen en de ingang hebben brede natuurstenen omlijstingen en erboven een gemetselde segmentboog. De ingang heeft een paneeldeur met bovenlicht decoratief snijraam, de vensters hebben stolpramen met 2-ruits bovenlichten en deklíjstjes en voorts houten persiënnes.

De beide zijkopgevels zijn blind uitgevoerd. De achtergevel heeft kelderlichten met natuurstenen omlíjstingen, een ingang met natuurstenen omlíjsting, deur met bovenlicht en een hoge bordestrap

met ijzeren balustrade en voorts een aantal vensters met natuurstenen lekdorpels, segmentbogen en stolpramen met 3-ruits bovenlichten.

Bijzonderheden

Op de achtergevel is een gevelkruis met corpus onder afdakje aangebracht. Inwendig is het pand ter behoeve van de museumfunctie aangepast. In ieder geval bleven belangrijke delen van de historische balklagen en de kapconstructie behouden. De kapconstructie is opmerkelijk vanwege de dubbele stijlen, waarvan de buitenste rust op een blokkeel en door het haanhout is gestoken, en de binnenste is afgeschoord naar de moerbalk. Het is aanleg vermoedelijk 18e-eeuwse pand is in 1871 in gebruik genomen als directeurswoning door de familie Brand.

Waardering

Crit 1: ++, Crit 2: ++, Crit. 3: ++, Crit. 4: ++, Crit. 5 ++, Crit. 6: ++: Zeer hoge waarde.

- Beeldbepalende situering in het bebouwingslint langs de Brouwerijstraat, langs de westrand van de oude kern van Wijlre, waar het gebouw enerzijds waarde heeft als onderdeel van het ensemble van de oude kern nabij de Sint Gertrudiskerk, anderzijds als onderdeel van het historische ensemble van de Brand's Brouwerij.
- Het pand is van architectuur- en bouwhistorisch belang vanwege kenmerkende typologie, verschijningsvorm, materiaalgebruik, constructie en details. Bouwhistorisch interessant, mede vanwege de historische houtconstructies intern. Het pand behoort tot de oudere bebouwing in het dorp. Gaaf in hoofdvorm en detaillering.
- Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege de bijzondere gebruiksgeschiedenis en de betekenis voor de lokale historie. Als onderdeel van het Brand Brouwerijcomplex belangrijke herinnering aan industrieel verleden; zeldzaamheidswaarde.

Bronnen: Stenvert (2003), Monumenten in Nederland, Limburg.

Brouwerijstraat 10, Wijlre
Brouwerij, hopgisterij, koelschip (C)

Thema: Industrie, nijverheid en ambacht
Oorspronkelijke functie: hopgisterij, koelschip
Gebouwtype: bedrijfsgebouw
Bouwperiode: 1920-1940, bouwjaar 1935-1937
Architect: [REDACTED]
Bouwstijl: zakelijk-traditioneel
Geen status
Bouwhistorische verwachtingswaarde: nee

Beschrijving

Langwerpig gebouw, in hoofdzaak uit twee volumes bestaand gebouw, dat aan de Brouwerijstraatzijde schuil gaat achter een moderne uitbreiding. Het hoogste oostelijke bouwvolume telt vier bouwlagen met een zadeldak met een dekking van mastiekleien. Op de nok bevindt zich een stalen installatie waarop de bedrijfsnaam Brand is aangebracht.

Het gebouw heeft een betonconstructie en uitwendig gevels in thans wit geverfde baksteen. De oostelijke kopgevel bevat bovenin een zeer groot spitsboogvenster met waaivormige roedenverdeling. De noordgevel bevat in de tweede en derde laag grote vensterpartijen en in de vierde laag, net als in de zuidgevel, een reeks kleine smalle vensters. De noordoosthoek bezit over vrijwel de hele bouwhoogte een omhoekende glazen uitbouw, vermoedelijk ter verlichting van een trappenhuis.

Het lagere westelijke bouwdeel heeft eerst een plat dak, dan een lager zadeldak. Ook dit bouwdeel heeft een betonstructuur en bakstenen gevels. In de beide zijgevels is in de onderbouw de betonconstructie goed zichtbaar.

Bijzonderheden

Dit bouwdeel is in 1935-1937 gebouwd als onderdeel van de vernieuwingsslag van de Brand Bierbrouwerij, die sinds 1871 hier gevestigd is. Het bouwdeel diende oorspronkelijk onder meer als hoggisterij en koelschip. Het stond ingekapseld in een groter complex en een nieuwbouw aan de Brouwerijstraat.

Waardering

Crit 1: +, Crit 2: ++, Crit. 3: ++, Crit. 4: +, Crit. 5 ++, Crit. 6: ++: Hoge waarde.

- Het pand is een markant onderdeel van het historische brouwerijcomplex en heeft door de omvang en de hoogte voor de omgeving een hoge beeldbepalende waarde. Er is sprake van een hoge ensemblewaarde in relatie tot de andere gehandhaafde historische bouwdelen van het brouwerijcomplex.
- Het gebouw is van architectuur- en bouwhistorisch belang vanwege de bijzondere typologie, de verschijningsvorm, materiaalgebruik en constructies. Het is een in de gemeente Gulpen-Wittem bijzonder en vrij zeldzaam voorbeeld van industriële bebouwing uit het interbellum, interessant door onder meer de betonconstructies, de eigenzinnige detaillering (spitsboogvenster, glazen hoekkoker) en als ontwerp van de bekende architect .
- Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege de bijzondere stichtings- en gebruiksgeschiedenis en de betekenis voor de lokale historie. Als onderdeel van het Brand Brouwerijcomplex belangrijke herinnering aan industrieel verleden; het gebouw markeert de grootschalige modernisering van het bedrijf in het interbellum; zeldzaamheidswaarde.

Bronnen: https://nl.wikipedia.org/wiki/Brand_Bierbrouwerij

Brouwerijstraat 10, Wijlre 't Kelderke (D)

Thema: Industrie, nijverheid en ambacht
Oorspronkelijke functie: ontvangstruimte Brand's Brouwerij
Gebouwtype: samengesteld gebouw
Bouwperiode: 1920-1940, bouwjaar 1937
Architect: [REDACTED]
Bouwstijl: zakelijk-traditioneel
Geen status
Bouwhistorische verwachtingswaarde: nee

Beschrijving

Het betreft een min of meer rechthoekig, deels in het maaiveld verzonken gebouw met plat dak en afgeronde noordoostelijke hoek, waarop aan de westzijde een éénlaags rechthoekig volume onder zadeldak met gesmoorde oud Hollandse pannen aansluit. Het platgedekte gedeelte heeft wit geverfde gevels met een aantal staande gevelopeningen.

Het bouwdeel met zadeldak heeft groen geverfde gevels. Inwendig heeft het een kelderruimte met vier traveeën tussen gemetselde korfboogvormige gordelbogen en plafonds met houten balken. Op de langswanden tussen de bogen zijn wandschilderingen aangebracht met voorstellingen van Maastricht, een gelagkamer en dorpsgeestaferelen. In één van de kopgevels is een groot gebrandschilderd raam aangebracht.

De wandschilderingen in 't Kelderke verbeelden typisch Limburgse taferelen en zijn ontworpen door de kunstenaar Harry Koolen uit Meerssen (1904-1985). Het glas-in-loodraam stelt het genot van het bier centraal. Het raam is een ontwerp van Henri Schoonbrood (1898-1972) uit Maastricht.

Bijzonderheden

Het gebouw is in 1937 geopend als ontvangstruimte van de vernieuwde brouwerij. [REDACTED] ontwierp het bouwdeel.

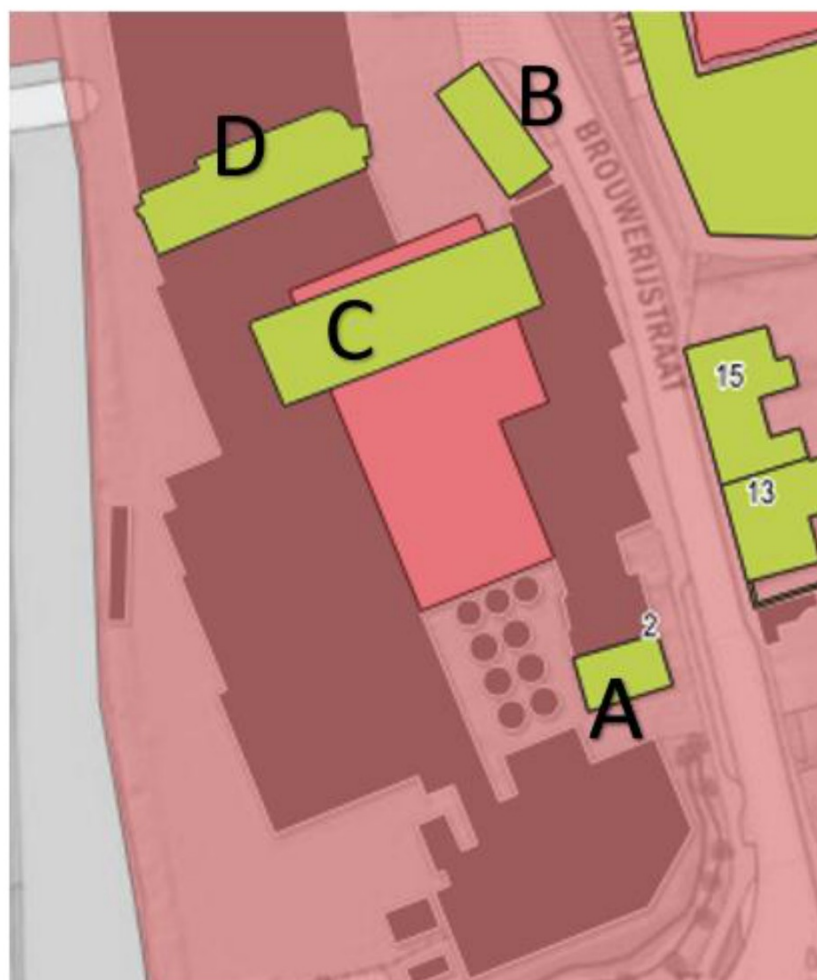
Waardering

Crit 1: ++, Crit 2: +, Crit. 3: ++, Crit. 4: +, Crit. 5 ++, Crit. 6: ++: Hoge waarde.

- Het pand heeft een hoge ensemblewaarde als historisch onderdeel van het Brand's brouwerijcomplex.
- Het pand is van architectuurhistorisch belang vanwege de bijzondere typologie, verschijningsvorm, materiaalgebruik en diverse karakteristieke details. In het bijzonder het interieur van 't Kelderke is van hoge waarde vanwege de uitzonderlijke opzet en afwerking. De wandschilderingen en het glas-in-lood hebben een hoge kunsthistorische waarde als markante en vrij zeldzame uitingen van wandkunst uit het interbellum.
- Het pand is van cultuurhistorisch belang vanwege de bijzondere gebruiksgeschiedenis en de betekenis voor de lokale historie. Als onderdeel van het Brand Brouwerijcomplex belangrijke herinnering aan industrieel verleden en verwijzing naar de Limburgse volkscultuur; zeldzaamheidswaarde.

Bronnen: brand.nl.

Bijlage: Criteria en waardering

1. **Stedenbouwkundige en ensemblewaarde:** het belang van het object als onderdeel van de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied of een bijzondere stedenbouwkundige ontwikkeling of planvorming; en/of als onderdeel van cultuurhistorische gebiedskarakteristiek en/of ensemblewaarde, bijvoorbeeld in relatie tot een beschermd stads- of dorpsgezicht, een waardevol gebied en beschermde monumenten;
2. **Beeldbepalende waarde:** het belang van het object vanwege de bijzondere betekenis voor het beeld van zijn omgeving (bijvoorbeeld: markant onderdeel lintbebouwing, opmerkelijke (hoek)ligging, zichtlijn, landmark);
3. **Historische waarde, representatiewaarde:** het belang van het object vanwege de herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept en de oorspronkelijke (bijzondere) functie, in relatie tot de ontwikkelingsgeschiedenis en de historische gelaagdheid van het gebied; relatie met voor de gemeente Gulpen-Wittem belangrijke personen, gebeurtenissen en activiteiten;
4. **Gaafheid:** het belang van het object wegens de authenticiteit van hoofdvorm, gevelindeling en/of detaillering;
5. **Architectuur- en bouwhistorische waarde:** het belang van het object vanwege een kenmerkende / bijzondere bouwstijl, typologie, vorm, materiaalgebruik en constructie; het belang binnen het oeuvre van een architect;
6. **Zeldzaamheidswaarde:** in architectuur- en/of bouwhistorisch, stedenbouwkundig, typologisch, functioneel of historische opzicht.

Per criterium kunnen de volgende indicatieve scores worden gehaald:

- Hoge waarde: ++
- Positieve waarde: +
- Neutrale waarde: 0
- Negatieve waarde: -

De optelsom van deze scores leidt tot het formuleren van een eindwaardering in vier gradaties:

gemiddelde score	Waardering
Minimaal 5x ++ en 1x +	Zeer hoge erfgoedwaarde of monumentwaarde (Z)
Minimaal 3x ++ en 3x +	Hoge erfgoedwaarde of (potentiële) monumentwaarde (H)
Minimaal 5x + en 1x 0	Positieve (middelhoge) of beeldbepalende erfgoedwaarde (P)
Minimaal 3x + en 3x 0	Basis erfgoedwaarde of beeldondersteunende waarde (B)

De waardering aan de hand van de zes criteria is in de GIS-tabel verwerkt.